

ИЖТИМОЙИ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

9 ЖИЛД, 4 СОН

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 9, НОМЕР 4

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

VOLUME 9, ISSUE 4

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES
№4 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9556-2026-4>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:
Сеитов Азамат Пулатович
доктор социологических наук
(Doctor of sociology, DSc)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:
Сабинова Умида Фархадовна
доктор социологических наук
(Doctor of sociology, DSc)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD:

22.00.01-Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Бекмуратов Мансур Бобомуратович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Каланов Комил Куллахматович
кандидат социологических наук, профессор (Узбекистан)
Убайдуллаева Раиса Турсуновна
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Негматова Шахзода Шухратовна
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Шайылдаева Асель Кокоевна
кандидат социологических наук (Кыргызстан)

Исмаилов Алишер Агзамович
доктор экономических наук, (Узбекистан)
Щепилова Галина Германовна
доктор философских наук, профессор (Россия)
Рожанский Михаил Яковлевич
кандидат философских наук (Россия)
Маматов Нормурат
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Бурнашев Рустам Ренатович
кандидат философских наук, профессор (Казахстан)

22.00.02-Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Умаров Абсалом Адилевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Холбеков Абдуғани Жуманазарович
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Шайхисламов Рафаэль Бадретдинович
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Акулич Мария Михайловна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

Антонио Алонсо Марсос
доктор политических наук, профессор (Испания)
Фадеева Любовь Александровна
доктор социологических наук, профессор (Россия)
Виктор Агаджаньян
доктор философии по социологическим наукам,
профессор (США)
Абдулазизов Абдулвоҳид Хабибуллоевич
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)

22.00.03-Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Аликариев Нуритдин Сапаркариевич
доктор экономических наук, профессор (Узбекистан)
Матибаев Тасполат Балтабаевич
доктор социологических наук, профессор (Узбекистан)
Николов Стефан
доктор философии по социологическим наукам, (Болгария)

Мирзахмедов Абдирашид Мамасидикович
доктор философских наук, профессор (Узбекистан)
Ли Ци
доктор исторических наук, профессор (Китай)
Сухомлинова Марина Валерьяновна
доктор социологических наук, профессор (Россия)

www.tadqiqot.uz решаёт задачи, предусмотренные Стратегией Узбекистана 2030, направленные на развитие науки за счёт внедрения достижений научных исследований учёных и служащих их признанию в международном научном сообществе. Так, каждой статье, опубликованной в журнале, присваивается номер DOI (Crossref). Журналы включены в международные индексные базы данных. Входит в список журналов ВАК Узбекистана.

22.00.01-Социология назарияси, методологияси ва тарихи. Социологик тадқиқотлар усуллари.
Теория, методология и история социологии. Методы социологических исследований.
Theory, methodology and history of sociology. Methods of sociological research.

Пармонов Фарход Ярашевич
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Жусубалиев Абдикайым Рысбаевич
кандидат социологических наук, доцент (Кыргызстан)
Алимухамедова Нодира Ядгаровна
доктор философии по философским наукам (Узбекистан)

Камалова Хатира Сабыровна
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)
Тагиева Гулсум Гафуровна
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)
Ахмедова Феруза Медетовна
доктор философии по социологическим наукам (PhD)
(Узбекистан)

22.00.02-Ижтимоий тузилиш, ижтимоий институтлар ва турмуш тарзи
Социальные структуры, социальные институты и образ жизни
Social structures, social institutions and way of life

Аликариёва Аълохон Нуриддиновна
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Зайтов Элёр Холмаматович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Уразалиева Гулшода Бекпұлатовна
кандидат социологических наук, доцент (Узбекистан)

Мирзахмедов Хуршид Абдирашидович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)
Қаюмов Қахрамон Нозимжонович
доктор философии по социологическим наукам (Узбекистан)
Махкамов Қодиржон Одилжонович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)

22.00.03-Ижтимоий онг ва ижтимоий жараёнлар социологияси.
Социология социального сознания и социального процесса.
Sociology of social consciousness and social process

Сеитова Зухраҳон Пиржановна
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Доспанова Дилара Уракбаевна
кандидат филологических наук, доцент (Узбекистан)
Рахимбаева Дилбархон Абдулхамитовна
кандидат философских наук, доцент (Узбекистан)

Каримов Бобир Шаропович
доктор социологических наук, доцент (Узбекистан)
Якубов Ильдар Харрасович
кандидат политических наук, доцент (Узбекистан)
Абдухалилов Абдулло Абдухамитович
доктор философии по социологическим наукам,
доцент (Узбекистан)

Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

МАҚОЛАДА КЕЛТИРИЛГАН ДАЛИЛЛАРНИНГ ТЎҒРИЛИГИ УЧУН МУАЛЛИФ МАСЪУЛДИР | АВТОР НЕСЕТ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА ДОСТОВЕРНОСТЬ ФАКТОВ ИЗЛОЖЕННЫХ В СТАТЬЕ

1. KIRISH SO‘ZI	6
2. Bekmurodov Mansur O‘ZBEKISTONDA IJTIMOY O‘ZGARISHLARNI ANGLASH VA BOSHQARISHDA SOTSIOLOGIYANING O‘RNI.....	8
3. Рахимова Нигина УДИВИТЕЛЬНАЯ ЖЕНЩИНА, САМЫЙ ЛУЧШИЙ ЧЕЛОВЕК, НАСТОЯЩИЙ УЧИТЕЛЬ.....	12
4. Matibaev Toshpo‘lat KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISHDA DEPUTATLIK NAZORATI VA JAMOATCHILIK ISHTIROKINING IJTIMOY MEKANIZMLARI.....	18
5. Латипова Нодира ЗНАНИЕ НЕ УБЫВАЕТ, КОГДА ИМ ДЕЛЯТСЯ: ПРОФЕССОР МАЙЯ ХАБИБОВНА ГАНИЕВА – НАСТАВНИК НАУЧНЫХ ПОКОЛЕНИЙ.....	27
6. Seitov Azamat TRIBAL STRUCTURES AND SOCIAL TRANSFORMATION IN CENTRAL ASIA: A COMPARATIVE ANALYSIS OF KAZAKH, KARAKALPAK, KYRGYZ, TAJIK AND UZBEK CONTEXTS.....	38
7. Якубов Ильдар РЕГИОНАЛЬНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ КАК ФАКТОР ОБЩЕСТВЕННОГО РАЗВИТИЯ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ.....	46
8. Parmanov Farxod ETNOMADANIY MIGRATSION JARAYONLARNING SOTSIMADANIY XUSUSIYATLARI.....	55
9. Seitova Zuhra JÁMIYETLIK TURMISTÍN TÚRLI TARMAQLARINDA GENDERLIK TEŇLIK MÁSELELERI SHESHILMEWINÍN AQIBETLERI.....	64
10. Abduxalilov Abdullo NOGIRONLIGI BOR SHAXSLARNI TURMUSH SIFATINI BAHOLASHNING IJTIMOY- PSIXOLIGIK JIHATLARI.....	70
11. Kulbekova Nasiba INSON SALOHİYATI VA BARQAROR TARAQQIYOT UYG‘UNLIGI.....	79
12. Хасанова Мавлюда ЧУСТВИТЕЛЬНОСТЬ ДУХОВНОСТИ В ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЯХ НА ПРИМЕРЕ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ.....	86
13. Kamalova Khatira JOQARI OQIW ORINLARINDA MAYIPLIGI BOLGAN STUDENTLERDIN INKLYUZIV TALIM ALIWININ SHOLKEMLESTIRIWSHILIK-PEDAGOGIKALIQ SHARAYATLARI....	92

14. Reshetnikov Ivan FAMILY AND THE TRANSMISSION OF TRADITIONS IN THE FESTIVE CULTURE OF UZBEKISTAN.....	101
15. Nurullayeva Umida AHOLINING IJTIMOIIY KAYFIYATINI BAHOLASHDA MIQDORIIY VA SIFATIIY KO'RSATKICHLAR INTEGRATSIYALASHUVINING METODOLOGIK TAHLILI.....	110
16. Navro'zov Oybek TA'LIM, TARBIYA VA MADANIYAT: TARIX VA ZAMONAVIYLIK.....	119
17. Ermatova Gulsanam IJTIMOIIY ISHDA PROFILAKTIKA VA REABILITATSIYA FAOLIYATINING ILMIY ASOSLARI.....	126
18. Abdugaffarova Ozoda UYUSHMAGAN YOSHLARNI IJTIMOIIY FAOLLASHTIRISH MEXANIZMLARI: NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR VA XORIJIY TAJRIBA.....	135
19. Buronova Sitora «INSON» IJTIMOIIY XIZMATLAR MARKAZLARIDA PROAKTIV IJTIMOIIY ISHNI TASHKIL ETISHNING INSTITUTSIONAL VA IJTIMOIIY MEXANIZMLARI.....	144
20. Umarova Nargiza YANGI O'ZBEKISTONDA DAVLAT YOSHLAR SIYOSATINING YOSHLAR QADRIYATLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI INSTITUTSIONAL ROLI.....	156
21. Saribaeva N. ZAMONAVIY JAMIYATDA JAMOATCHILIK FIKRI BILAN ISHLASH: DAVLAT VA NODAVLAT TASHKILOTLARI HAMKORLIGI.....	162
22. Mamadaliyeva Nargiza O'ZGARUVCHAN SOTSIOMADANIY MUHITDA SHAXSNING QADRIYAT YO'NALISHLARI VA RUHIY SALOMATLIGI: SOTSIOLOGIK TAHLIL.....	169
23. Niyazova Olga STUDENTLERDIN DENE TARBIYASI HAM SPORT TARAWINDAGI BILIMLENDIRIW PROCESSIN SHOLKEMLESTIRIWDI JETILISTIRIW: SOCIOLOGIYALIQ BASQARIW MODELI.....	175
24. Сеитов Тимур ИНИЦИАТИВНОЕ БЮДЖЕТИРОВАНИЕ КАК ИНДИКАТОР АРТИКУЛИРОВАННЫХ ОБЩЕСТВЕННЫХ ЗАПРОСОВ.....	190
25. Kulbekova Nasiba YANGI O'ZBEKISTONDA INSON SALOHIIYATINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIIY VA INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI.....	199
26. Buronova Sitora «PROAKTIV IJTIMOIIY ISH» TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUV.....	207
27. Qudratov Shohrux SOTSIOLOGIK ILMIY MAKTABLARNING NOGIRONLAR IJTIMOIIY TA'MINOT TIZIMIGA OID NAZARIY YONDASHUVLARI.....	218

ИЖТИМОЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

Umarova Nargiza,
O'zbekiston Respublikasi
Yoshlar ishlari agentligi huzuridagi
Yoshlar muammolarini o'rganish va istiqbolli kadrlarni
tayyorlash instituti mustaqil izlanuvchisi
e-mail: nargizaumarova2006@gmail.com

YANGI O'ZBEKISTONDA DAVLAT YOSHLAR SIYOSATINING YOSHLAR QADRIYATLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI INSTITUTSIONAL ROLI

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.00000000>

ANNOTATSIYA

Maqolada Yangi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan davlat yoshlar siyosatining yoshlar qadriyatlarini shakllantirishdagi institutsional roli tahlil qilinadi. Tadqiqotda globallashuv, raqamlashtirish va axborot makonining kengayishi sharoitida yoshlarning dunyoqarashi, fuqarolik pozitsiyasi, vatanparvarlik, mas'uliyat va tashabbuskorlik kabi qadriyatlari shakllanishining ijtimoiy omillari ko'rib chiqiladi. Davlat yoshlar siyosatining normativ-huquqiy asoslari, tashkiliy mexanizmlari va yoshlar bilan ishlashning zamonaviy shakllari tizimli tahlil qilinadi. Xususan, Yoshlar ishlari agentligi, yoshlar tashkilotlari, mahalla, ta'lim muassasalari hamda fuqarolik jamiyati institutlarining o'zaro hamkorligiga e'tibor qaratiladi. Tadqiqotda normativ-huquqiy hujjatlar, ilmiy manbalar va jamoatchilik fikrini o'rganish materiallaridan foydalanilgan. Natijada davlat yoshlar siyosati qadriyatlarni bevosita emas, balki ijtimoiylashuv, ta'lim, bandlik, fuqarolik ishtiroki va ma'naviy-ma'rifiy faoliyat orqali shakllantiruvchi institutsional mexanizm ekanligi asoslanadi. Shuningdek, samaradorlikni oshirish uchun teskari aloqa, monitoring va hamkorlikni kuchaytirish zarurligi alohida ta'kidlanadi hamda ilmiy asoslanadi.

Kalit so'zlar: Yangi O'zbekiston, yoshlar, davlat yoshlar siyosati, ijtimoiy institut, institutsionalizatsiya, yoshlar qadriyatlari, ijtimoiylashuv, Yoshlar ishlari agentligi, mahalla, fuqarolik faolligi.

Умарова Наргиза,
Независимый исследователь
Института изучения проблем молодежи и подготовки
перспективных кадров при Агентстве по делам молодежи
Республики Узбекистан
e-mail: nargizaumarova2006@gmail.com

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНАЯ РОЛЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ МОЛОДЁЖНОЙ ПОЛИТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ ЦЕННОСТЕЙ МОЛОДЁЖИ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ

АННОТАЦИЯ

В статье анализируется институциональная роль государственной молодежной политики, реализуемой в Новом Узбекистане, в формировании ценностей молодежи. Рассматриваются социальные факторы формирования мировоззрения, гражданской позиции, патриотизма, ответственности и инициативности молодежи в условиях глобализации, цифровизации и расширения информационного пространства. Системно анализируются нормативно-правовые основы государственной молодежной политики, организационные механизмы и современные формы работы с молодежью. Особое внимание уделяется взаимодействию Агентства по делам молодежи, молодежных организаций, махалли, образовательных учреждений и институтов гражданского общества. В исследовании использованы нормативно-правовые документы, научные источники и материалы изучения общественного мнения. Обосновывается, что государственная молодежная политика формирует ценности не напрямую, а посредством социализации, образования, занятости, гражданского участия и духовно-просветительской деятельности. Подчеркивается необходимость совершенствования обратной связи, мониторинга и межинституционального взаимодействия для повышения эффективности молодежной политики и ее соответствия реальным потребностям современной молодежи.

Ключевые слова: Новый Узбекистан, молодежь, государственная молодежная политика, социальный институт, институционализация, ценности молодежи, социализация, Агентство по делам молодежи, махалля, гражданская активность.

Umarova Nargiza,
Independent researcher at the Institute
for the Study of Youth Problems and Training of
Promising Personnel under the Agency for
Youth Affairs of the Republic of Uzbekistan
E-mail: nargizaumarova2006@gmail.com

THE INSTITUTIONAL ROLE OF STATE YOUTH POLICY IN SHAPING YOUTH VALUES IN NEW UZBEKISTAN**ABSTRACT**

The article analyzes the institutional role of youth policy in New Uzbekistan in shaping youth values. It examines factors influencing young people's worldview, civic attitudes, patriotism, responsibility, and initiative amid globalization, digitalization. The study considers the legal foundations, organizational mechanisms, and contemporary forms of implementing youth policy. Attention is paid to cooperation among the Agency for Youth Affairs, youth organizations, mahalla institutions, educational institutions, and civil society organizations. The research draws on legal documents, academic sources, and public opinion. The findings show that youth policy shapes values not directly, but through socialization, education, employment, civic participation, and spiritual and educational activities. The article emphasizes stronger feedback, monitoring, coordination, and interinstitutional cooperation to improve policy effectiveness and address youth needs.

Keywords: New Uzbekistan, youth, state youth policy, social institution, institutionalization, youth values, socialization, Youth Affairs Agency, mahalla, civic participation.

KIRISH

Yangi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli ijtimoiy-siyosiy va institutsional islohotlar jarayonida yoshlar masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Yoshlarning mamlakat kelajagini belgilovchi asosiy ijtimoiy-demografik qatlamlardan biri sifatidagi mavqei davlat va jamiyat oldiga ularning huquq va manfaatlarini ta'minlash bilan bir qatorda, mustaqil fikrlaydigan, ijtimoiy mas'uliyatli, faol va zamonaviy bilimlarga ega shaxslarni shakllantirish vazifasini ham qo'ymoqda. Sotsiologik nuqtai nazardan yoshlar qadriyatlari shaxsning

jamiyatdagi oʻrni, hayotiy maqsadlari, xulq-atvor mezonlari va ijtimoiy munosabatlarini belgilovchi muhim omillardan biridir.

Qadriyatlar shaxs tomonidan faqat individual tajriba asosida emas, balki oila, taʼlim, mahalla, tengdoshlar guruhi, ommaviy axborot vositalari va davlat institutlari taʼsirida shakllanadi. Shu sababli davlat yoshlar siyosatini oʻrganishda uning tashkiliy va huquqiy jihatlarini bilan bir qatorda, yoshlarning ijtimoiylashuviga koʻrsatayotgan institutsional taʼsirini ham tahlil qilish zarur.

Oʻzbekiston Respublikasining “Yoshlarga oid davlat siyosati toʻgʻrisida”gi Qonuni yoshlar siyosatining huquqiy asoslarini belgilab, davlat organlari va boshqa institutlarning yoshlar bilan ishlashdagi vazifalarini mustahkamladi [1].

Keyingi yillarda esa ushbu tizim yangi tashkiliy mexanizmlar bilan boyitildi. Xususan, Yoshlar ishlari agentligining tashkil etilishi davlat yoshlar siyosatini alohida institutsional yoʻnalish sifatida boshqarish va muvofiqlashtirish imkoniyatlarini kengaytirdi [4; 5].

METODOLOGIYA

Oʻzbekistonda yoshlar siyosatining institutsional rivojlanishi soʻnggi yillarda huquqshunoslik, siyosatshunoslik, sotsiologiya va ijtimoiy fanlarning boshqa yoʻnalishlari doirasida keng oʻrganilmoqda. Mavjud adabiyotlarni shartli ravishda uch asosiy yoʻnalishga ajratish mumkin: birinchisi – yoshlar siyosatining normativ-huquqiy va institutsional rivojlanishi; ikkinchisi – yoshlar siyosati institutlarining tashkiliy faoliyati; uchinchisi – yoshlar qadriyatlarini, ijtimoiy faolligi va ijtimoiylashuviga oid tadqiqotlar.

Yoshlarning ijtimoiy huquqlarini taʼminlashning institutsional va normativ-huquqiy rivojlanishiga bagʻishlangan tadqiqotlarda Oʻzbekistonda yoshlar siyosatining rivojlanish jarayoni tarixiy bosqichlar asosida koʻrib chiqilgan. Mazkur ishlar yoshlar siyosatining huquqiy bazasi bosqichma-bosqich kengayib, davlat va jamoatchilik institutlari faoliyatining yangi shakllari paydo boʻlganligini koʻrsatadi [7].

Xolmaxmatovning tadqiqotida yoshlar siyosati institutsionalizatsiyasi jarayonlarini davrlashtirish masalasi tahlil qilinib, turli tarixiy bosqichlarda yoshlar bilan ishlash institutlarining shakli va funksiyalari jamiyat ehtiyojlariga muvofiq oʻzgarib borganligi asoslangan [8].

Normativ-huquqiy rivojlanishning muhim bosqichi 2016-yilda “Yoshlarga oid davlat siyosati toʻgʻrisida”gi Qonunning qabul qilinishi bilan bogʻliq. Ushbu hujjat yoshlar siyosatini alohida davlat siyosati yoʻnalishi sifatida huquqiy jihatdan mustahkamladi [1].

Keyingi institutsional islohotlar natijasida yoshlar siyosatini boshqarishning yangi tashkiliy mexanizmlari shakllandi. 2020-yilda Yoshlar ishlari agentligining tashkil etilishi ushbu jarayonning muhim bosqichlaridan biri boʻldi [4; 5]. Yoshlar siyosatining strategik yoʻnalishlari 2021-yilda tasdiqlangan “Oʻzbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini 2025-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi”da ham oʻz ifodasini topdi [3].

Adabiyotlarning ikkinchi guruhini yoshlar siyosatining amaliy mexanizmlarini oʻrganuvchi tadqiqotlar tashkil etadi. Jumladan, yoshlar bandligi, tadbirkorligi, taʼlimi, ijtimoiy himoyasi va fuqarolik faolligini qoʻllab-quvvatlash masalalariga bagʻishlangan ishlar davlat siyosatining institutsional imkoniyatlarini ochib beradi [9; 11].

Uchinchi yoʻnalish yoshlarning qadriyatlarini va hayotiy ustuvorliklarini oʻrganishga bagʻishlangan jamoatchilik fikri tadqiqotlari bilan bogʻliq. “Ijtimoiy fikr” Respublika jamoatchilik fikrini oʻrganish markazining tadqiqotlari yoshlarning hayotiy pozitsiyalari, qadriyatlarini va ijtimoiy ustuvorliklarini oʻrganish imkonini beradi [12; 13].

Tadqiqotning metodologik asosini institutsional sotsiologiya, tizimli yondashuv va ijtimoiylashuv nazariyasi tashkil etadi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi: institutsional tahlil – davlat yoshlar siyosatining asosiy institutlari, ularning vazifalari va oʻzaro aloqalarini aniqlash uchun; tizimli tahlil – davlat yoshlar siyosatini yagona institutsional tizim sifatida koʻrib chiqish uchun; kontent-tahlil – normativ-huquqiy hujjatlar va ilmiy manbalarda yoshlar qadriyatlarini bilan bogʻliq tushunchalarni aniqlash uchun; qiyosiy-tahliliy metod – turli davrlardagi institutsional oʻzgarishlarni taqqoslash uchun; sotsiologik maʼlumotlarni ikkilamchi tahlil qilish – jamoatchilik fikri tadqiqotlarida qayd

etilgan yoshlarning qadriyat va hayotiy ustuvorliklarini davlat yoshlar siyosati institutlari faoliyati bilan bog'lash uchun qo'llanildi.

Tadqiqotning empirik manbalarini "Ijtimoiy fikr" Respublika jamoatchilik fikrini o'rganish markazining yoshlar qadriyatlariga oid tadqiqotlari, ilmiy maqolalar, konferensiya materiallari hamda O'zbekiston Respublikasining normativ-huquqiy hujjatlari tashkil etdi [9; 12; 13].

Tadqiqotda sabab-oqibat munosabatlarini bevosita aniqlashga da'vo qilinmaydi. Ya'ni mavjud jamoatchilik fikri ma'lumotlari davlat yoshlar siyosatining muayyan instituti yoshlar qadriyatini aynan o'zgartirganligini to'g'ridan-to'g'ri isbotlamaydi.

Shu sababli maqolada institutsional ta'sir ijtimoiylashuv va qadriyatlar transmissiyasining ehtimoliy hamda vositachi mexanizmi sifatida talqin qilinadi.

ASOSIY QISM

Tadqiqot natijalari O'zbekistonda davlat yoshlar siyosati institutsional tizimi bosqichma-bosqich rivojlanganligini ko'rsatadi. Dastlabki bosqichda yoshlarning huquq va manfaatlarini himoya qilishning huquqiy asoslari shakllantirilgan bo'lsa, keyingi davrlarda yoshlar bilan ishlashning tashkiliy mexanizmlari kengaytirildi. 2016-yildagi Qonun yoshlar siyosatining umumiy huquqiy asoslarini belgilab berdi [1]. 2017-yildan boshlab yoshlar bilan ishlash tizimida yangi institutsional shakllar kuchaydi. Yoshlar ittifoqining faoliyati qo'llab-quvvatlandi va yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishga qaratilgan mexanizmlar kengaytirildi [2].

2020-yilda Yoshlar ishlari agentligining tashkil etilishi yoshlar siyosatini boshqarish va muvofiqlashtirishni alohida institutsional yo'nalish sifatida shakllantirdi [4; 5]. Shunday qilib, yoshlar siyosatining institutsional rivojlanishi oddiy ma'muriy boshqaruvdan yoshlarning turli ehtiyojlarini qamrab oluvchi kompleks tizimga tomon rivojlanganligini ko'rsatadi.

Davlat yoshlar siyosatining qadriyatlar shakllanishiga ta'siri bir necha asosiy mexanizmlar orqali namoyon bo'ladi. Birinchidan, ta'lim va ma'naviy-ma'rifiy faoliyat yoshlarning dunyoqarashi va ijtimoiy mas'uliyatini shakllantirishning muhim vositasidir.

Ikkinchidan, bandlik va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash yoshlar ongida mehnat, mustaqillik, tashabbuskorlik va iqtisodiy mas'uliyat kabi qadriyatlarining rivojlanishiga xizmat qiladi. Yoshlar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan amaldagi mexanizmlar ham davlat siyosatining ushbu yo'nalishini ko'rsatadi.

Uchinchidan, fuqarolik ishtiroki yoshlarning davlat va jamiyat hayotidagi faol pozitsiyasini shakllantiradi. Yoshlarning jamoatchilik loyihalari, tashabbuslari va mahalliy muammolarni hal etish jarayonlaridagi ishtiroki ularning fuqarolik mas'uliyatini mustahkamlaydi.

To'rtinchidan, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash yoshlarning davlat institutlariga bo'lgan ishonchini shakllantirishga ta'sir qilishi mumkin.

Beshinchidan, mahalla darajasidagi bevosita muloqot davlat siyosatining yoshlar kundalik hayotiga eng yaqin bo'lgan mexanizmlaridan biri hisoblanadi.

Yoshlar qadriyatlarini shakllantirish jarayonini faqat davlat institutlari faoliyati bilan cheklab bo'lmaydi. Oila, mahalla va ta'lim muassasalari ham ushbu jarayonning muhim subyektlari hisoblanadi. Mahalla davlat siyosatini mahalliy darajada amalga oshirish, yoshlarning muammolarini aniqlash va ularni tegishli tashkilotlarga yo'naltirish imkonini beruvchi ijtimoiy muhit sifatida namoyon bo'ladi. Bunda mahallaning asosiy afzalligi – yoshlar bilan bevosita muloqot qilish imkoniyatidir. Markaziy darajadagi davlat siyosati umumiy yo'nalishlarni belgilasa, mahalla ushbu yo'nalishlarning konkret ijtimoiy sharoitlarda amalga oshirilishini ta'minlaydi. Natijada davlat yoshlar siyosatining "markaz – hudud – mahalla – yosh" shaklidagi institutsional aloqasi shakllanadi.

Jamoatchilik fikri tadqiqotlari yoshlar hayotida oila, ta'lim, kasbiy rivojlanish, iqtisodiy mustaqillik, ijtimoiy faollik va shaxsiy muvaffaqiyat kabi yo'nalishlarning muhimligini ko'rsatadi [12; 13]. Bu holat yoshlar qadriyatlarining ikki yo'nalishda rivojlanayotganini ko'rsatadi. Bir tomondan, oila, vatanparvarlik, milliy madaniyat va ma'naviy qadriyatlar o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda. Ikkinchi tomondan, zamonaviy yoshlar uchun kasbiy rivojlanish, tadbirkorlik, ta'lim, shaxsiy muvaffaqiyat va yangi texnologiyalardan foydalanish kabi qadriyatlar ham tobora muhimlashmoqda. Shu sababli zamonaviy davlat yoshlar siyosatining vazifasi faqat mavjud

qadriyatlarni saqlashdan iborat emas. Uning muhim vazifalaridan biri – milliy va umuminsoniy qadriyatlarni zamonaviy ijtimoiy ehtiyojlar bilan uyg'unlashtirishdir.

Tadqiqot natijalari yoshlar siyosati institutsional tizimida bir qator muammolar mavjudligini ko'rsatadi. Birinchidan, turli institutlarning vazifalari ayrim hollarda bir-biriga yaqinlashishi mumkin. Bu esa funksional takrorlanish va resurslardan foydalanish samaradorligi masalasini yuzaga keltiradi.

Ikkinchidan, davlat yoshlar siyosati samaradorligini baholashda faqat amalga oshirilgan tadbirlar soniga emas, balki ularning yoshlar qadriyatlari, xulq-atvori va ijtimoiy faolligiga ta'sirini o'lchashga ehtiyoj mavjud. Uchinchidan, yoshlarning davlat siyosatini shakllantirishdagi bevosita ishtirokini yanada kengaytirish zarur. To'rtinchidan, raqamli muhitda yoshlar bilan ishlashning yangi shakllarini ishlab chiqish davlat yoshlar siyosatining dolzarb vazifalaridan biridir.

Tadqiqot natijalari davlat yoshlar siyosatini institutsional sotsiologiya nuqtai nazaridan ko'rib chiqish uning mohiyatini kengroq tushunish imkonini berishini ko'rsatadi. Davlat yoshlar siyosati faqat yoshlar uchun yaratilgan davlat dasturlari yig'indisi emas. U yoshlarning ijtimoiylashuvi, jamiyatdagi o'rni, hayotiy maqsadlari va qadriyatlari shakllanishiga ta'sir ko'rsatuvchi murakkab institutsional tizimdir. Bunda davlatning roli bevosita "qadriyat yaratish"dan ko'ra, yoshlarning muayyan qadriyatlarni egallashi uchun ijtimoiy muhit va institutsional imkoniyatlar yaratish bilan belgilanadi.

Masalan, yoshlarni tadbirkorlikka jalb etish orqali davlat tashabbuskorlik, mustaqillik va iqtisodiy mas'uliyat kabi qadriyatlarning rivojlanishi uchun sharoit yaratadi. Yoshlarning jamoatchilik loyihalaridagi ishtiroki esa fuqarolik mas'uliyati va ijtimoiy faollikni kuchaytirishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, yoshlar siyosatining samaradorligini baholashda faqat "qancha tadbir o'tkazildi?" degan savol yetarli emas. "Ushbu tadbir yoshlarning qarashlari va xulq-atvorida qanday o'zgarish yaratdi?" degan savol ham muhimdir.

Bu esa davlat yoshlar siyosatida natijaga yo'naltirilgan monitoring tizimini kuchaytirishni talab qiladi. Tadqiqotning yana bir muhim natijasi shundan iboratki, yoshlar qadriyatlari shakllanishida davlat institutlari boshqa ijtimoiy institutlardan ajratilgan holda samarali faoliyat yurita olmaydi. Oila dastlabki qadriyatlarni shakllantirsa, ta'lim muassasasi bilim va ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantiradi, mahalla esa shaxsning kundalik jamoaviy muhitini tashkil etadi. Davlat yoshlar siyosati esa ushbu institutlarning faoliyatini umumiy strategik maqsadlar bilan bog'lash imkoniyatiga ega.

Shu sababli "davlat – oila – mahalla – ta'lim – yoshlar tashkilotlari" o'rtasidagi hamkorlik yoshlar qadriyatlarini shakllantirishning eng istiqbolli institutsional modelidir. Bunda yoshlarning o'zlari ham mazkur jarayonning faol subyekti sifatida qaralishi kerak. Zamonaviy yondashuvda yoshlar faqat davlat siyosatining obyekti emas, balki uning ishlab chiqilishi va amalga oshirilishida ishtirok etuvchi subyekt hisoblanadi.

XULOSA

Yangi O'zbekistonda davlat yoshlar siyosati mustaqil va ko'p darajali institutsional tizim sifatida shakllangan. Uning normativ-huquqiy asoslari, tashkiliy tuzilmalari va amaliy mexanizmlari izchil rivojlanib bormoqda. Davlat yoshlar siyosati yoshlar qadriyatlarini shakllantirishda bevosita emas, balki ijtimoiylashuv, ta'lim, bandlik, tadbirkorlik, fuqarolik ishtiroki va ma'naviy-ma'rifiy faoliyat kabi mexanizmlar orqali vositachilik funksiyasini bajaradi. Yoshlar qadriyatlarining shakllanishi faqat davlat institutlariga bog'liq emas. Oila, mahalla, ta'lim muassasalari, tengdoshlar muhiti va axborot makoni bilan o'zaro hamkorlik ushbu jarayonning muhim shartidir.

Zamonaviy yoshlar qadriyatlari an'anaviy milliy qadriyatlar bilan bir qatorda ta'lim, kasbiy rivojlanish, tadbirkorlik, mustaqillik, innovatsiya va fuqarolik faolligi kabi yangi yo'nalishlar bilan boyib bormoqda. Davlat yoshlar siyosatining institutsional samaradorligini baholash mexanizmlarini yanada takomillashtirish zarur. Bunda tadbirlar sonidan ko'ra ularning ijtimoiy natijalarini baholashga ustuvorlik berish maqsadga muvofiq.

Davlat yoshlar siyosati samaradorligini baholash uchun yoshlarning ijtimoiy faolligi, davlat institutlariga ishonchi, ta'lim va mehnatga munosabati, fuqarolik mas'uliyati hamda qadriyatlar dinamikasini o'z ichiga oluvchi monitoring tizimini ishlab chiqish. Yoshlar siyosati doirasida amalga

oshirilayotgan loyihalarni baholashda “tadbirlar soni” bilan bir qatorda, ularning ijtimoiy natijalarini o‘lchash mezonlarini joriy etish. Yoshlar bilan ishlashda davlat organlari, oila, mahalla va ta’lim muassasalari o‘rtasidagi hamkorlikni tizimli ravishda kuchaytirish. Yoshlarning davlat va mahalliy boshqaruv jarayonlaridagi ishtirokini kengaytirish, ularning taklif va tashabbuslarini qaror qabul qilish jarayonlariga kiritish mexanizmlarini rivojlantirish. Yoshlar bilan ishlaydigan mutaxassislarining sotsiologik, pedagogik, psixologik va raqamli kompetensiyalarini muntazam oshirib borish. Yoshlar qadriyatlarini transformatsiyasini muntazam o‘rganish uchun representativ sotsiologik monitoring tadqiqotlarini tashkil etish.

Raqamli kommunikatsiya kanallaridan foydalanib, yoshlarning ehtiyojlari va takliflarini tezkor aniqlash hamda davlat siyosatiga qayta aloqa mexanizmlarini kuchaytirish. Umuman olganda, Yangi O‘zbekistonda davlat yoshlar siyosati yosh avlodning ijtimoiylashuvi va qadriyatlar tizimini shakllantirishda muhim institutsional omil sifatida namoyon bo‘lmoqda. Uning kelgusidagi samaradorligi davlat tomonidan yaratilgan institutlarning mavjudligi bilangina emas, balki ularning o‘zaro hamkorligi, yoshlarning real ehtiyojlariga moslashuvi, yoshlarning siyosiy va ijtimoiy jarayonlardagi faol ishtiroki hamda institutsional natijalarning ilmiy asoslangan monitoringiga bog‘liq bo‘ladi. Shu jihatdan davlat yoshlar siyosatining istiqboldagi rivojlanishida asosiy e’tibor institutsional tizimni yanada kengaytirishga emas, balki uning samaradorligi, muvofiqlashtirilishi, ochiqligi va yoshlar uchun amaliy natijadorligini oshirishga qaratilishi maqsadga muvofiq.

Adabiyotlar/ Литература/ References:

1. O‘zbekiston Respublikasining “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi Qonuni. O‘RQ-406-son, 14.09.2016.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Yoshlarga oid davlat siyosati samaradorligini oshirish va O‘zbekiston yoshlar ittifoqi faoliyatini qo‘llab-quvvatlash to‘g‘risida”gi PF-5106-son Farmoni, 05.07.2017.
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “O‘zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini 2025-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 23-son qarori, 18.01.2021.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi Yoshlar ishlari agentligi faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida”gi PQ-4768-son qarori, 30.06.2020.
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “O‘zbekiston Respublikasi Yoshlar ishlari agentligi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida”gi 550-son qarori, 11.09.2020.
6. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Mahallabay” ishlash tizimini amaliyotga joriy etish va aholining tadbirkorlik tashabbuslarini yanada qo‘llab-quvvatlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 152-son qarori, 19.03.2021.
7. Yoshlarning ijtimoiy huquqlarini ta’minlashning institutsional va normativ-huquqiy rivojlanish bosqichlari // Yurist axboroti, 2026.
8. Xolmaxmatov A. Yoshlar siyosati institutsionalizatsiyasi jarayonlarini davrlashtirish masalalari // Oriental Journal of History, Politics and Law. – 2024. DOI: 10.37547/supsci-ojhpl-04-12-35.
9. Yangi O‘zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini amalga oshirish strategiyasi: mavjud vaziyat va rivojlantirish istiqbollari: Respublika ilmiy-amaliy konferensiya maqolalar to‘plami. – Toshkent: Yoshlar ishlari agentligi, YOMI instituti, 2023. – 442 b.
10. Milliy oilaviy qadriyatlar va yoshlar siyosatini amalga oshirishning ma’naviy-axloqiy jihatlarini: Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari, 2025.
11. Yoshlar bandligini ta’minlash ustuvor masala sifatida // ResearchGate. – 2025.
12. Ижтимоий фикр. Республика жамоатчилик фикрини ўрганиш маркази. Какие ценности выбирает молодежь Узбекистана? – 2026.
13. Ижтимоий фикр. Республика жамоатчилик фикрини ўрганиш маркази. Молодёжь нового Узбекистана: жизненные позиции и ценностные приоритеты. – 2021.

ИЖТИМОЙИ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000